

**ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊՈԼԻՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՈՒՄ
(ՀԱՊՀ)**

ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ ԳԿՄԿ կրթության կառավարման մագիստրանտ,

ՀԱՊՀ պատմաբան-մանկավարժ

haykuhisafaryan97@gmail.com

Համառոտագիր

Կրթության համակարգի ներկա փուլի ռազմավարական նպատակն է՝ ընդունելով ժամանակակից մարտահրավերները, արձանագրել հիմնախնդիրների լուծման և առաջընթացի այնպիսի արդյունքներ, որոնք կնպաստեն կրթության և գիտելիքի վարկանիշի մեծացմանը և կամրապնդեն Հայաստանի՝ որպես գիտակրթական տարածքի հեղինակությունը:

21-րդ դարում էապես վերափոխվել և ընդլայնվել են տեխնոլոգիական համալսարանների դերն ու առաքելությունը տնտեսական և սոցիալական զարգացման գործընթացներում: Առաջ են եկել տեխնոլոգիական համալսարանների վերափոխման և բարձրագույն ճարտարագիտական կրթության զարգացման փոխկապակցված նոր միտումներ:

Ճարտարագիտական կրթության զարգացման արդի համատեքստում ճարտարագետի հիմնական բնութագրերն են՝

- o ամուր, հիմնարար գիտելիքային բազա, ճարտարագիտության միջ-դիսցիպլինար ընդհանրական ակզբունքների և հիմնադրույթների իմացություն.
- o շարունակական մասնագիտական կատարելագործման և ինքնակրթության հանձնառություն և կարողություններ,
- o բարձր պրոֆեսիոնալիզմ ճարտարագիտության՝ ընտրած մասնագիտական ասպարեզում.
- o մեկից ավելի լեզուներով արդյունավետ հաղորդակցվելու և միջազգային թիմերում գործելու ունակություններ.
- o անորոշության և ռիսկերի գնահատման ու կառավարման կարողություն.
- o ժամանակակից մենեջմենթի և հատկապես ռեսուրսների կառավարման սկզբունքների տիրապետում:

Բանալի բառեր և բառակապակցություններ. բարձրագույն կրթություն, համալսարան, տեխնոլոգիա, հիմնախնդիր, կառավարում:

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ВЫСШИМ ОБРАЗОВАНИЕМ В НПУА (НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПОЛИТЕХНИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ АРМЕНИИ)

АЙКУИ САФАРЯН

Историк-педагог, НПУА

Магистр управления образованием МНОЦ НАН

РА haykuhisafaryan97@gmail.com,

Аннотация

Стратегическая цель нынешнего этапа системы образования, принимая современные вызовы, состоит в том, чтобы зафиксировать такие результаты решения проблем и прогресса, которые будут способствовать повышению рейтинга образования и знаний и укреплению репутации Армении как научно-образовательного пространства.

В XXI веке роль и миссия технологических университетов в процессах экономического и социального развития существенно трансформировались и расширились. Появились новые взаимосвязанные тенденции трансформации технологических университетов и развития высшего инженерного образования.

В современных условиях развития инженерного образования основными характеристиками инженера являются:

- Сильная база фундаментальных знаний, знание междисциплинарных общих принципов и основ инженерии.
- Целеустремленность и способность к постоянному профессиональному развитию и самообразованию.
- Высокий профессионализм в выбранной профессиональной области инженерии.
- Способность эффективно общаться на нескольких языках и работать в международных командах.
- Способность оценивать и управлять неопределенностью и риском. Знание современного менеджмента и особенно принципов управления ресурсами

Ключевые слова и словосочетания: Высшее образование, университет, технология, проблема, управление.

PROBLEMS OF HIGHER EDUCATION MANAGEMENT IN NPUA (NATIONAL POLYTECHNIC UNIVERSITY OF ARMENIA)

HAYKUHI SAFARYAN

National Academy of Sciences of the Republic of Armenia,

Master of Education Management,

Historian-pedagogue of NPUA

haykuhisafaryan97@gmail.com

Abstract

The strategic goal of the current stage of the education system, accepting modern challenges, is to record such results of problem-solving and progress that will contribute to the increase of the education and knowledge rating and strengthen the reputation of Armenia as a scientific and educational area.

In the 21st century, technological universities' role and mission in economic and social development have been significantly transformed and expanded. New interrelated trends in the transformation of technological universities and the development of higher engineering education have emerged.

In the current context of the development of engineering education, the main characteristics of an engineer are:

- Strong fundamental knowledge base, knowledge of general interdisciplinary principles and fundamentals of engineering.
- Commitment and capacity for continuous professional development and self-education.
- High professionalism in the chosen professional field of engineering.
- Ability to communicate effectively in multiple languages and work in international teams.
- Ability to assess and manage uncertainty and risk.
- Knowledge of modern management and especially resource management principle

Keywords and phrases: higher education, university, technology, problem, management.

Ներածություն

Կրթությունը կարևորվում է որպես պետական ռազմավարական հիմնախնդիրների՝ ազգային անվտանգության, կայուն տնտեսական զարգացման, աղքատության հաղթահարման, ժողովրդավարական հասարակության զարգացման, գիտելիքահեն տնտեսության կայացման, լուծման առանցքային գործոններից մեկը [7]:

Կրթության համակարգի ներկա փուլի ռազմավարական նպատակն է՝ ընդունելով ժամանակակից մարտահրավերները, արձանագրել հիմնախն-

դիրների լուծման և առաջընթացի այնպիսի արդյունքներ, որոնք կնպաստեն կրթության և գիտելիքի վարկանիշի մեծացմանը և կամրապնդեն Հայաստանի՝ որպես գիտակրթական տարածքի հեղինակությունը:

Ներկայումս պետությունների առաջընթացը և զարգացման մակարդակը պայմանավորված են տնտեսության և սոցիալական ոլորտի՝ բարձրորակ մասնագիտական կադրերով ապահովվածությամբ: Մասնագիտական կադրերի և գիտելիքի ձևավորման անհրաժեշտ պայմանը բարձրագույն կրթությունն է:

21-րդ դարում էապես վերափոխվել և ընդլայնվել են տեխնիկական համալսարանների դերն ու առաքելությունը տնտեսական և սոցիալական զարգացման գործընթացներում: Առաջ են եկել տեխնիկական համալսարանների վերափոխման և բարձրագույն ճարտարագիտական կրթության զարգացման փոխկապակցված նոր միտումներ:

Ներկայումս Պոլիտեխնիկական համալսարանն ազգային բարձրագույն տեխնիկական կրթության առաջատարներից է և հեղինակություն է վայելում ոչ միայն մեր երկրում, այլև նրա սահմաններից դուրս: Այն տեխնիկական գիտությունների խոշոր գիտահետազոտական կենտրոն է: Այստեղ կատարվում են հետազոտություններ բարդ տեխնիկական համակարգերի մաթեմատիկական մոդելավորման, նանոտեխնոլոգիաների, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և ինֆորմատիկայի, մեքենագիտության և նյութագիտության, էներգետիկայի և էլեկտրատեխնիկայի, ռադիոտեխնիկայի և միկրոէլեկտրոնիկայի, քիմիական տեխնոլոգիաների և մեքենաշինության, ավտոմատացման և կառավարման համակարգերի, ինչպես նաև՝ կիրառական մաթեմատիկայի բնագավառներում [4]:

Ժամանակակից բարձրագույն կրթության համակարգերի արդիականացման կարևորագույն միտումներից են միջազգային ինտեգրման գործընթացները: Կրթական քաղաքականության մեջ միջազգայնացումը հիմնարար հայացակարգերից է Բոլոնիայի գործընթացի մասնակից երկրներում: Բարձրագույն կրթության միջազգայնացում լայն իմաստով նշանակում է բարձրագույն կրթության ռազմավարությունների մշակում միջպետական համատեքստում, մասնավորապես՝ եվրոպական կրթական միասնական տարածքի ստեղծում [1, էջ 10]:

Միջազգային բարձր վարկանիշի ձեռքբերման համար կարևոր նախապայման է նաև համալսարանի գիտության միջազգային հեղինակության բարձրացումը, ինչը ենթադրում է միջազգային գիտահետազոտական ծրագրերում համալսարանի մասնակցության ակտիվացումն ու եվրոպական գի-

տական տարածքին ինտեգրման անհրաժեշտ նախադրյալների ստեղծումը: Այն ներառում է նաև միջազգային գիտական համագործակցության առկա ցանցի ընդլայնում և բազմազանեցում, արտասահմանյան բարձր վարկանիշ ունեցող գիտական հանդեսներում հոդվածների հրատարակում, միջազգային ներկայացուցչական գիտաժողովներին մասնակցություն, ինչպես նաև՝ միջազգային գիտական կոնսորցիումներում և գիտատեղեկատվական ցանցերում աճող ներգրավվածություն [3, էջ 52]:

Համալսարանի կառուցվածքը սահմանվում է Հոգաբարձուների խորհրդի որոշմամբ: Համալսարանի ինքնուրույն ուսումնական կառուցվածքային ստորաբաժանումներն են՝ ինստիտուտները, ֆակուլտետները, կենտրոնները, ամբիոնները, քոլեջները, դպրոցները, հենակետները, ուսումնական փորձնական տնտեսությունները [5]:

Համալսարանի տարածքային երեք ստորաբաժանումների՝ Գյումրու, Վանաձորի և Կապանի կառավարման համակարգերն ունեն նույնանման զուգորդված կառավարման կառուցվածքներ՝ կոլեգիալ կառավարման մարմին՝ մասնաճյուղի գիտական խորհուրդ և միանձնյա ղեկավար՝ մասնաճյուղի տնօրեն [2, էջ 22]:

Համալսարանն իր գործունեությունն իրականացնում է իր մարմինների միջոցով: Համալսարանի կառավարման մարմիններն են՝

1. Համալսարանի հոգաբարձուների խորհուրդը.
2. Համալսարանի տնօրենը (այսուհետև՝ ռեկտորը).
3. Համալսարանի գիտական խորհուրդը.
4. Համալսարանի ուսանողական խորհուրդը:

Համալսարանի կառավարման հիմնախնդիրներին ծանոթանալով և **տեսամեթոդական հիմքերը** ներկայացնելով՝ անդրադառնում ենք համալսարանի կառավարման համակարգին և կառավարման գործընթացին, առաջացած խոչընդոտներին, արդիականացման գործընթացներին և միջազգային կապերի հաստատմանը:

Որպես երկարաժամկետ պլանավորում՝ համալսարանում, իր առաքելությանն ու նպատակներին համապատասխան, մշակվում է 5-ամյա ստրատեգիական պլան, որը հաստատվում է ՀԱՊՀ հոգաբարձուների խորհրդի կողմից:

Հավատարիմ իր առաքելությանը՝ ՀԱՊՀ-ն ձգտում է դառնալ.

- միջազգայնորեն ճանաչված հետազոտական համալսարան, որն էական դերակատարություն ունի տնտեսական զարգացման և տեխնոլոգիական նորաստեղծության ազգային և տարածաշրջանային ծրագրերում,

- համալսարան, որը հարմարունակ է միջավայրի փոփոխություններին, արագ և համարժեք է արձագանքում տնտեսության և հասարակության փոփոխվող կարիքներին, աշխատաշուկայի պահանջարկին,

- համալսարանի կառավարումն իրականացվում է ՀՀ օրենսդրությանը և ՀԱՊՀ կանոնադրությանը համապատասխան, ինքնակառավարման հիման վրա՝ միանձնյա ղեկավարման և կոլեգիալության սկզբունքների զուգակցմամբ, ՀԱՊՀ հոգաբարձուների խորհրդի, գիտական խորհրդի և ռեկտորատի գործառույթների իրագործմամբ:

- ՀԱՊՀ կառավարման համակարգը միտված է համալսարանի կրթական և գիտահետազոտական գործունեության, ինչպես նաև՝ գիտատեխնիկական և միջազգային համագործակցության արդյունավետ իրականացմանը [3, էջ 12-13]:

Ուսումնասիրության մեթոդները

Ուսումնասիրման ենթակա են եղել համալսարանի կանոնադրությունը, կանոնակարգերը, էլեկտրոնային նյութերը, որոնք բովանդակում են հաշվետվություններ, արձանագրություններ, ելույթների սղագրություններ, զեկուցումներ, կառավարության որոշումներ, կրթության ոլորտին վերաբերող օրենսդրական և նորմատիվային փաստաթղթեր, կրթական համակարգի զարգացման որոշակի փուլում հետազոտվող հիմնախնդրի վերաբերյալ տարաբնույթ փաստաթղթեր:

Հոդվածում անդրադառնում ենք, Պոլիտեխնիկական համալսարանի հնգամյա ստրատեգիական պլանին 2016-2020 թթ.(նպատակները և խնդիրները):

Կրթության ոլորտը բավականին ընդգրկուն է ու բազմաբովանդակ, այդ իսկ պատճառով կարելի է առանձնացնել մի շարք հիմնախնդիրներ: Այն հիմնախնդիրներն են, որոնք կրթության կառավարմանն են առաջադրվում հասարակության կողմից:

Կրթության կառավարման ոլորտում առանձնացվել են հետևյալ հիմնախնդիրները.

Կրթության հասանելիության և հավասար «մուտք»-ի ապահովման հիմնախնդիրը: Համալսարանի զարգացման նպատակներից է աշխատաշուկայի պահանջներին համահունչ բազմազանեցնել և ակտիվացնել համալսարանի ընդունելության գործընթացը՝ ապահովելով բավարար համակազմ՝ տեխնոլոգիական կրթության բոլոր աստիճանների և մասնագիտությունների պահպանման և կայուն զարգացման համար:

Այսպիսով՝ կարևորվում է առաջարկվող ծրագրերի և մասնագիտությունների մարքեթինգը, սերտացնել կապը ուսանողների ու դպրոցների ավարտական դասարանների աշակերտների միջև՝ նպատակ ունենալով ազդել վերջիններիս հետագա մասնագիտական կողմնորոշման վրա:

Կրթության որակի ապահովում և վերահսկողություն: Ուսուցման որակը և կրթական ծրագրերի արդիականությունը եղել և մնում են համալսարանի մրցունակության և նրա շրջանավարտների ծառայունակության հիմնական երաշխիքները: Այս առումով հատկապես կարևորվում են այնպիսի նախապայմանային հիմնախնդիրներ, ինչպիսիք են՝ որակի գնահատման և ապահովման ներհամալսարանական լիարժեք գործող համակարգի առկայությունը, առաջարկվող կրթական ծրագրերի անվանացանկի համապատասխանությունը աշխատուժի շուկայի առկա պահանջներին, ինչպես նաև՝ դրանց բովանդակային և կառուցվածքային պարբերական կատարելագործումները՝ որակավորումների ազգային շրջանակին և փոփոխվող արտաքին պահանջներին համահունչ:

Համալսարանի գիտական ներուժի արդյունավետ օգտագործման և հետագա զարգացման համար անհրաժեշտ մեխանիզմների հիմնախնդիրը:

Այս տեսանկյունից կարևորագույն նշանակություն ունի ինչպես համալսարանի դասախոսների առավելագույն ներգրավվածությունը հետազոտական և նորարարական աշխատանքներում, այնպես էլ գիտական նոր կարգերի նպատակային պատրաստման գործընթացը:

Ուստի կարևորվում է համալսարանում կատարվող գիտական աշխատանքների, մասնավորապես՝ ֆինանսավորվող հետազոտական ծրագրերի, դրանց ծավալի կայուն աճն ու արդյունավետության բարձրացումը, փորձարարական բազայի ու ինֆորմացիոն ապահովման զարգացումն ու բարելավումը, Համալսարանի դասախոսների և ուսանողների առավելագույն ներգրավումը գիտահետազոտական նախագծերում ու աշխատանքներում:

Համալսարանը աշխատանքներ է տանում՝ պահովելու գիտական հետազոտությունների ինովացիոն կողմնորոշման համար անհրաժեշտ ենթակառուցվածքների և խթանող պայմանների ստեղծումը, նորաստեղծությանն ուղղված համալսարան-արդյունաբերություն հետազոտական համագործակցության համակողմանի զարգացումը՝ ինստիտուտների առավելագույն ներգրավումով, ձևավորել ռազմարդյունաբերական համալիրի հետ կապի արդյունավետ մեխանիզմներ:

Կարևորվում է գիտական հետազոտությունների ու նորաստեղծային մշակումների արդյունքների պատշաճ հրապարակայնացումը, դրանց առևտրայնացմանն ուղղված մարքեթինգային միջոցառումների իրականացումը: Առավելագույնս օգտագործել Համալսարանի տեղեկատվական հնարավորությունները հասարակությանն ու գիտական հանրությանը Համալսարանում կատարվող հետազոտական և ինովացիոն աշխատանքներն ու դրանց արդյունքները ներկայացնելու համար:

Ամենակարևորը խրախուսվում է գիտական հանդեսներում և ժողովածուներում անգլիալեզու գիտական հրապարակումների ծավալի ավելացումը՝ միջոցներ ձեռնարկելով հետազոտողների շրջանում անգլերենի իմացության կատարելագործման ուղղությամբ:

Ֆինանսավորման ու կառավարման մեխանիզմների հիմնախնդիրը:

Համալսարանի զարգացման նոր խնդիրներն ու ծրագրերն առաջադրում են կառավարման համակարգի կատարելագործման պահանջ և վերջինիս արդյունավետության բարձրացման անհրաժեշտություն: Կառավարման համակարգի կատարելագործումը պետք է նպատակաուղղված լինի համալսարանի գործունեության կառավարման հիմնական գործընթացների ներդաշնակեցմանը, լիազորությունների և պատասխանատվությունների հստակ տարաբաշխմանը, կարևորագույն որոշումների ընդունման կոլեգիալության նախապայմանի անվերապահ պահպանմանը և ուսանողական ինքնավարության առավելագույնս զարգացմանը:

Կառավարման հիմնախնդիրների շարքում առանձնահատուկ է դասախոսական կազմի և վարչակազմի անբարենպաստ տարիքային կազմ և բարձր միջին տարիք:

Բարձր որակավորում ունեցող կադրային ներուժի առկայությունը համալսարանի զարգացման, անհրաժեշտ մակարդակով կրթության ապահովման և նորարարական տեխնոլոգիաներին տիրապետող ինժեներական կադրերի պատրաստման գրավականն է:

Համալսարանի զարգացման միտումներից և ինստիտուտային կառուցվածքի ձևավորման առանձնահատկություններից ելնելով՝ կարևորվում են կադրային ներուժի արդյունավետ օգտագործումը, որակյալ վարչակազմի առկայությունը, նրա կատարելագործումը, համալրումն ու երիտասարդացումը: Առկա պայմաններում հատկապես կարևորվում են այնպիսի հիմնախնդիրներ, ինչպիսիք են՝ դասախոսական հաստիքների օգտագործման արդ-

յունավետության բարձրացումը, հաստիքախնայողական քաղաքականության վարումը, դասավանդման արդյունավետության բարձրացումը:

Համալսարանի բնականոն գործունեության և առաջընթացի կարևորագույն երաշխիքներից մեկը նրա ֆինանսական կայունության ապահպանումն է, որին մեծապես կնպաստի ոչ միայն ուսանողական համակազմի ավելացումը, կրթական նոր ծրագրերի առկայությունը, գիտական և գիտատեխնիկական ծրագրերի ընդլայնումը, այլ նաև ակտիվ ձեռնարկատիրական գործունեության իրականացումը:

Համալսարանի կրթական և հետազոտական ծրագրերի պատշաճ որակի անհրաժեշտ նախադրյալներից է դրանց իրականացման համարժեք նյութատեխնիկական բազայի ապահովումը: Այն ենթադրում է առկա բազայի մշտական նորացումն ու արդիականացումը և համապատասխանեցումը որակի շարունակաբար բարձրացող պահանջներին:

Հետագա զարգացման և կատարելագործման առաջնահերթ խնդիրներ են նաև համալսարանի ուսումնագիտական լաբորատոր բազայի վերազինումն ու ընդլայնումը՝ հագեցնելով այն նորագույն տեխնիկայով և տեխնոլոգիաներով:

Հատուկ կարևորություն են ստանում այնպիսի ռազմավարական խնդիրներ, ինչպիսիք են՝ **համալսարանի միջազգային կապերի ընդլայնումն ու բազմազանեցումը**, կրթական ծրագրերի միջազգայնացումը, ուսանողների և դասախոսների ակադեմիական շարժունության հնարավորությունների ընդլայնումը, կրթության որակի միջազգային ստանդարտների ապահովումն ու, որպես հետևանք, Համալսարանի ընդլայնվող միջազգային ճանաչումը և վարկանիշի բարձրացումը:

Նպաստել համալսարանի միջազգային ճանաչման շրջանակի ընդլայնմանը և միջազգային հեղինակության բարձրացմանը, խթանել միջազգային գիտակրթական ինտեգրման գործընթացներում համալսարանի շարունակական ներգրավումը:

Եզրակացություն և գրականություն: Այսպիսով՝ Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանը Հայաստանի Հանրապետության ամենանշանակալի կրթական հաստատություններից է: Ներկայումս Պոլիտեխնիկական համալսարանն ազգային բարձրագույն տեխնիկական կրթության առաջատարներից է և հեղինակություն է վայելում ոչ միայն մեր երկրում, այլև նրա սահմաններից դուրս: Այն տեխնիկական գիտությունների խոշոր գիտահետազոտական կենտրոն է:

Համալսարանն իր 90-ամյա պատմության ընթացքում ձևավորել է որոշակի մնայուն արժեքներ և ավանդույթներ, որոնք միավորում են դասախոսների և ուսանողների մի քանի սերունդների և բնորոշում նրա եզակի «պոլիտեխնիկական» նկարագիրը:

Փաստական նյութի աղբյուր են ծառայել ուսումնական հաստատության ընթացիկ բազմաբնույթ փաստաթղթերը՝ ուսումնական ծրագրերը, հնգամյա ռազմավարական պլանը, հաշվետու փաստաթղթերը, հրամանները, վերահսկողություն իրականացնող կառույցների փաստաթղթերը և այլն:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ենթակառուցվածքային կարողությունների ինքնավերլուծության հաշվետվություն, ՀԱՊՀ, Երևան, 2012թ. 189 էջ:
2. Հայաստանի Ազգային Պոլիտեխնիկական համալսարան (հիմնադրամ) ուսումնական ստորաբաժանումների ցուցակ:
3. Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանի Վանաձորի մասնաճյուղի կանոնադրություն, փոփոխություններով, [Vanadzor kanonadrutyun skan hastatvac.pdf](#) 21 էջ:
4. ՀԱՊՀ պաշտոնական կայք <https://polytech.am/polytechnic/> :
5. ՀԱՊՀ ստրատեգիական պլան (2016-2020թթ.), <http://polytech.am/shared-files/36847/2016-2020%D4%B9%D4%B9.-%D5%8D%D5%8F%D5%90%D4%B1%D5%8F%D4%B5%D4%B3%D4%BB%D4%B1%D4%BF%D4%B1%D5%86-%D5%8A%D4%BC%D4%B1%D5%86.pdf> 73 էջ:
6. ՀՀ 14.04.1999 N ՀՕ-297 օրենք, հոդված 4:
7. Մ. Զասլավսկայա, Տիտարենկո, Հետխորհրդային երկրներում բարձրագույն կրթության համակարգերի միջազգայնացման հիմնախնդիրները (Հայաստանի և Բելոռուսի օրինակով), http://ysu.am/files/02M_Zaslavskaya_L_Titarengo.pdf , ' 03.12.2019, 10 էջ: